

FER CAS DE

Roser Latorre i Gaia

En el català actual —o “el català que ara es parla”, com diria el nostre Frederic Soler—, i no em refereixo tan sols al col·loquial del carrer sinó també al català d'alguns mitjans de comunicació, que sovint pretén ser culte o almenys acurat, hi ha una bona colleta de verbs caiguts en desgràcia.

Justament podria ser un exemple d'aquest fet el verb *caure*, que ha estat castellanitzat amb l'afegitó d'un pronom que no havia dut mai: *caure's* (del castellà *caerse*). És el cas de la frase *A la teva germana se li cauen les mitges*.

O el verb *acostar-se* (amb els seus sinònims *apropar-se*, *atansar-se*...), que ara pren el sentit de l'*acercarse* castellà, quan vol significar ‘anar’, ‘anar fins a’, ‘arribar-se’, ‘passar per’. Així sentim *Quan surtis, acosta't a ca l'advocat i porta-li el document*, en lloc de *Quan surtis, arriba't* (o *passa per*, o *vés fins*, o *vés*) *a ca l'advocat* i...

Així mateix el verb *fer*, com a sinònim d'*imitar* —en les expressions *fer el ximple*, *fer l'orni*, etc.—, ha estat embastardit amb un pronom que li fa nosa: *Quan el deixen parlar, sempre es fa el savi*.

I si algú hagués advertit un amic d'aquests calcs del castellà, potser diria: *de moment va fer cas, que ja és molt*.

Sí, així sentim emprar correntment aquesta locució verbal que hauria de dur sempre incorporada la preposició *de* abans del complement, o bé el pronom *en*, substitutiu d'aquest complement. Doncs: *De moment, va fer cas de la meva crítica* o *De moment, en va fer cas*.

Vegem què diuen els diccionaris.

Tant el Fabra com el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, fan l'entrada *fer cas* (o un gran cas) de amb el sentit de 'considerar com a important, digne de posar-hi esment': *No faig cap cas dels seus consells. No fa cas de res.*

L'etimològic de Joan Coromines defineix *fer cas* (a caure, 644a 32 ss.) amb l'expressió sinònima 'fer cabal' i un exemple del *Thesaurus Puerilis* (València, 1575), d'Onofre Pou: *no.s fa cas de la mia mercaderia...*

El diccionari de l'Enciclopèdia Catalana entra la locució com el Fabra o l'Institut, amb els exemples: *No fa cas de res, Li'n fa un gran cas.*

El castellà-català de la mateixa Enciclopèdia tradueix *hacer caso* per *fer-ne cas* (o un gran cas), *hacer caso de* per *fer cas de* i *no hacer caso* per *no fer-ne cas.*

El de sinònims de Manuel Franquesa exemplifica *fer cas* (d'algú o d'alguna cosa) amb la proposició: *del que ell em diu, no en faig cas.*

L'Alcover-Moll, amb exemples antics o moderns que duen sempre la preposició de o el pronom en com a substitut del complement, igual que els diccionaris que hem esmentat, diu tanmateix en paràgraf a part: "A Mallorca no sols es diu *fer cas de qualcú*, sinó també *fer cas a qualcú*, posant en datiu el nom de la persona a la qual es concedeix l'atenció o la importància: *Qualca jove que estigués jels d'ell per haver vist el cas que li feren aquell vespre...* [Penya Mos. III, 134].

En Verdaguer podem llegir: *No volia fer cas de la paraula de Déu... i n'hagué de fer de la paraula del diable* ["No furtaràs", dins *Rondalles*].

I en un recull de refranys trobem: *Al Cafè d'en Cuyàs, dels pobres no en fan cap cas.*

Per tant, és clarament un calc del castellà *fer servir* l'expressió sense el pronom en, quan substitueix aquest complement que és introduït per la preposició de: *Li vaig donar un bon consell, però no va fer cas* ('no va fer cas del consell'; doncs, *no en va fer cas*).

Dels exemples precedents (i a part del del recull de refranys) només trobem el de l'Enciclopèdia que faci referència directa a persones (*li'n fa un gran cas* = 'fa un gran cas del seu amic'); segons l'Alcover-Moll, però, podria ser vàlid de dir: *fa un gran cas al seu amic* = 'li fa un gran cas'.

Aquest ús del datiu, que canvia la locució *fer cas de* per *fer cas a*, i que sembla habitual a Mallorca, darrerament s'ha estès pertot. Confesso que no em sembla gaire genuí. Recordo bé que la meva mare no m'havia dit mai, per exemple: *no li facis cas* (parlant d'alguna amiga), *sempre diu mentides*, sinó *no n'hi facis cas, sempre...* (*n'hi* com a combinació pronominal més col·loquial, en lloc de *li'n*).

Vet aquí doncs un manlleu més que contribueix a aquest empobriment de la llengua que tant ens preocupa.

NOTA: Voldria pregar al bon amic Pere Català, a qui dedico de bona fe aquestes ratlles en l'escaiença del seu vuitantè aniversari, que, si l'articlet no li plau, *no en faci gaire cas...*